

پژوہش ہای فقہ پزشکی ۲۵۱

واکاوی فقہی و حقوقی
بانک اسپرم و تخمک

حامد میرزاخان - حسن مہدوی

معاونت پژوهش مرکز فقہی ائمہ اطہار علیہم السلام

سرشناسه: میرزاخان، حامد، ۱۳۶۸ -
عنوان و نام پدیدآور: واکاوی فقهی و حقوقی بانک اسپرم و تخمک / حامد میرزاخان - حسن مهدوی
مشخصات نشر: قم: مرکز فقهی ائمه اطهار (عج)، ۱۴۰۳ش.

مشخصات ظاهری: ۳۷۴.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۸۸-۲۸۹-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا.

یادداشت: کتابنامه ص [۳۵۵] - ۳۷۳؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: تلقیح مصنوعی انسان (فقه) - ایران

Artificialinsemination, Human (Islamic law) - Iran

تلقیح مصنوعی انسان - جنبه‌های مذهبی - اسلام

Artificialinsemination, Human - Religious aspects - Islam

شناسه افزوده: مهدوی، حسن، ۱۳۶۰ -

رده‌بندی کنگره: ت۸ / ۱۹۸ / ۶ BP

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷ / ۳۷۹

شماره کتابشناسی ملی: ۹۸۳۳۱۷۵

www.ketab.ir

کتابخانه دیجیتال

واکاوی فقهی و واکاوی فقهی و حقوقی بانک اسپرم و تخمک
ناشر: مرکز فقهی ائمه اطهار (عج) / مؤلف: حامد میرزاخان - حسن مهدوی

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳ش / شمارگان: ۱۰۰ نسخه

طراح جلد: حمیدرضا پورحسین / صفحه‌آرا: صفر علی اخلاقی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۸۸-۲۸۹-۸

سپهر

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است.

مراکز پخش

قم، میدان معلم، مرکز فقهی ائمه اطهار (عج)، تلفن: ۳۷۷۴۹۴۹۴ و ۳۷۸۳۲۳۰۳

قم شعبه ۱: خیابان ارم، جنب مدرسه کرمانی‌ها، تلفن: ۳۷۷۴۴۲۷۱ و ۳۷۷۴۴۲۸۱

شعبه مشهد: چهارراه شهدا، خیابان آیت‌الله بهجت، نیش بهجت ۹/۱، مقابل اداره بهزیستی، تلفن: ۳۲۲۲۰۱۶۰

پیش‌درآمد

حمد و ثنای بی‌انتهای، نَسِزْدَ جَزْ آفَرِیدْ گَارِ زَمِینِ وَ آسْمَانِ را که حیات و وجود بی‌شمار آفریده‌ها، رشحه‌ای از رشحات بحار ذات مقدس اوست؛ و صلوات زاکیات و تحیات نامیات بر رسول مهر و رحمت و آشکارکننده حق با برهان، محمد مصطفی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و خاندان پاک و گرامی‌اش.

بی‌گمان، دانش و معرفت، چراغ راه سعادت، و راهنمای انسان است به سوی والایی و رفعت، و افروختن آن نیازمند تلاش‌های بی‌پای پیروان سرشار از همت. بدیهی است این مهم، ممکن نخواهد بود جز با شناخت ابزارها و فراگیری انبوه مهارت، در کنار شناخت مسائل، دغدغه‌ها و نیازهای دانشی در دست‌یابی به اندیشه‌ها و افکار جدید.

پس از استقرار شکوهمند انقلاب اسلامی و حاکمیت دین در عرصه‌های مختلف اجتماعی، رسالت حوزه‌های علمیه، دو چندان شده است؛ چرا که نظام اسلامی، برای امتداد اجتماعی دانش دینی در عرصه حکمرانی و زمامداری، نیازمند پژوهش‌های دقیق و جامع، و بازآفرینی آموزه‌های اسلام در راستای نیازهای بشری است و «فقه» - به عنوان تجلی عینی دستورهای شریعت - ظرفیت پاسخگویی به نیازهای فردی، اجتماعی و حاکمیتی را داراست. بدین منظور، مرکز فقهی ائمه اطهار علیهم‌السلام که به اهتمام مرجع فقید شیعه، آیت‌الله العظمی فاضل لنکرانی رحمته‌الله در سال ۱۳۷۶ بنیان نهاده شد، تحت هدایت هوشمندانه و مدبرانه خلف صالح آن فقید، آیت‌الله حاج شیخ محمدجواد فاضل لنکرانی - دامت برکاته -

رسالت اصلی خود را فراهم آوردن بستر مناسب جهت امتداد اجتماعی دانش فقه و علوم وابسته به آن و تربیت پژوهشگرانی توانمند در ارائه آثار علمی دقیق و کارآمد می‌داند.

معاونت پژوهش به‌عنوان بازوی اصلی این مرکز عظیم، با هدف سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و نظارت بر فعالیت‌های علمی پژوهشی در سال ۱۳۸۵ شمسی، با تشکیل و ساماندهی گروه‌های پژوهشی، نظیر: «فقه کودک»، «فقه اقتصادی»، و «فقه قضایی» فعالیت خود را آغاز کرد و هم‌اکنون در هشت گروه علمی فعالیت می‌نماید.

گروه تخصصی «فقه پزشکی» یکی از این گروه‌ها است که از سال ۱۳۸۷ کار خود را آغاز نموده است و به تحقیقات بنیادی و زیربنایی در حوزه مسائل فقه پزشکی، مانند پیشگیری، بهداشت، درمان و مسائل نوین پزشکی اهتمام ویژه دارد. اثر حاضر با عنوان «واکاوی فقهی و حقوقی بانک اسپرم و تخمک» تألیف حجج الاسلام و المسلمین حامد میرزا خان و حسن مهدوی - دام‌عزهما - است که متکفل بیان و بررسی ابعاد مختلف فقهی و حقوقی بانک اسپرم و تخمک می‌باشد. اکنون که به یاری خدای والا، اثر حاضر آماده عرضه به اندیشه‌ورزان و پژوهشگران شده، ضمن دعای خالصانه و خاضعانه برای تعجیل در فرج منجی عالم بشریت، حضرت صاحب الزمان، مهدی موعود عجله تعالی فرجه سپاس و ستایش به درگاه ایزد منان و آرزوی علو درجات برای مؤسس معظم مرکز فقهی مرجع عالیقدر حضرت آیت‌الله العظمی حاج شیخ محمد فاضل لنکرانی رحمته از حمایت‌های رئیس مکرّم آیت‌الله حاج شیخ محمدجواد فاضل لنکرانی و تمامی عزیزانی که در به ثمر رسیدن این اثر، معاونت پژوهش را یاری رساندند، به‌ویژه مدیر محترم مرکز حجت الاسلام والمسلمین محمدرضا فاضل کاشانی و نویسندگان ارجمند تقدیر و تشکر می‌شود. امید آنکه تلاش‌های علمی صورت گرفته، زمینه‌ساز رشد و تعالی جامعه اسلامی بوده و چراغی فراراه جویندگان طریق دانش و معرفت باشد.

معاون پژوهش مرکز فقهی ائمه اطهار علیهم‌السلام

آبان ۱۴۰۳ / جمادی الاولی ۱۴۴۶

فهرست مطالب

پیش درآمد ۵

مقدمه ۱۱

فصل اول: مفهوم شناسی / ۱۹

مبحث اول: تبیین مفاهیم اصلی ۲۱

مبحث دوم: تبیین مفاهیم مرتبط ۲۵

فصل دوم: موضوع شناسی / ۲۹

مبحث اول: تاریخچه تأسیس بانک اسپرم و تخمک ۳۳

مبحث دوم: آشنایی با دستگاه تولید مثل زنان و مردان و عوامل ناباروری ۳۵

مبحث سوم: ذخیره سازی اسپرم ۴۳

مبحث چهارم: ذخیره سازی تخمک یا تخمدان ۵۵

مبحث پنجم: شیوه های تخصیص اسپرم یا تخمک به زوج های متقاضی ۶۹

فصل سوم: واکاوی فقهی تأسیس بانک اسپرم و تخمک و توابع آن / ۷۳

مبحث اول: حکم تأسیس بانک اسپرم و تخمک ۷۵

گفتار اول: دیدگاه حرمت تأسیس بانک اسپرم و تخمک ۷۶

گفتار دوم: دیدگاه جواز تأسیس بانک اسپرم و تخمک ۱۰۱

- مبحث دوم: بررسی فقهی فرایندها در بانک اسپرم و تخمک ۱۰۳
- گفتار اول: حکم مالکیت، اهدا یا خرید و فروش اسپرم و تخمک ۱۰۴
- گفتار دوم: شیوه‌های دسترسی به اسپرم و تخمک جنسی ۱۲۹
- گفتار سوم: بررسی فقهی ذخیره‌سازی اسپرم و تخمک ۱۴۳
- گفتار چهارم: انواع استفاده از اسپرم و تخمک ذخیره شده ۱۴۵

« فصل چهارم: مباحث فقهی جانبی / ۱۷۹

- مبحث اول: نسب کودکان توکد یافته از طریق بانک اسپرم ۱۸۱
- گفتار اول: انتساب به پدر ۱۸۳
- گفتار دوم: انتساب به مادر ۱۹۹
- گفتار سوم: احکام نسب کودکان متوکد از تلقیح ۲۲۵
- مبحث دوم: واکاوی فقهی لمس و نظر به اندام جنسی نامحرمان ۲۳۹
- مبحث سوم: جایگاه اذن در مسائل مربوط به بانک اسپرم و تخمک ۲۴۷
- گفتار اول: مقدمات بحث اذن ۲۴۸
- گفتار دوم: جایگاه اذن شخص برای تصرف در اسپرم یا تخمک خودش ۲۵۵
- گفتار سوم: جایگاه اذن زوجین برای ذخیره‌سازی یا اهدای اسپرم یا تخمک همسر ۲۵۶
- گفتار چهارم: واکاوی فقهی مسئله اعراض از اسپرم و تخمک ۲۶۶
- مبحث چهارم: محرمانه بودن روند درمان ۲۷۹
- گفتار اول: بررسی مفاهیم ۲۸۰
- گفتار دوم: ادله حرمت افشای اسرار بیماران ۲۹۰

« فصل پنجم: بررسی حقوقی بانک اسپرم و تخمک / ۳۱۳

- مبحث اول: شرایط کلی قراردادها ۳۱۵
- الف) قصد و رضایت طرفین معامله ۳۱۵
- ب) اهلیت طرفین معامله ۳۱۷

۳۱۸ (ج) داشتن موضوع معین
۳۱۹ (د) مشروعیت جهت معامله
۳۲۳ مبحث دوم: تفکیک میان مورد معامله و موضوع تعهد دو طرف
۳۳۱ مبحث سوم: اقسام قراردادها در بانک اسپرم و تخمک
۳۳۱ قسم اول: قرارداد استخراج، ذخیره و بهره‌برداری از گامت و جنین
۳۳۶ قسم دوم: قراردادهای مقدماتی یا تبعی
۳۳۸ قسم سوم: قراردادهای اصلی درمان ناباروری

◀ یافته‌های پژوهش / ۳۴۵

۳۴۵ نتایج فصل اول و دوم
۳۴۶ نتایج فصل سوم
۳۴۹ نتایج فصل چهارم
۳۵۳ نتایج فصل پنجم

◀ منابع و مآخذ / ۳۵۵

۳۵۵ الف) کتاب‌ها
۳۷۱ ب) مقالات
۳۷۳ ج) پایگاه‌ها